

Egeninitierte tilsyn med somatiske spesialisthelsetjenester

I perioden 2002-2005 gjennomførte Helsetilsynet i fylkene totalt 275 tilsyn med spesialisthelsetjenesten. 51 av disse tilsynene er initiert lokalt med ulike temaer innen den somatiske spesialisthelsetjenesten. Tilsynene iverksettes etter en vurdering av områder og tjenester der det kan forekomme svikt og det er et mål at virksomhetene tilses med jevne mellomrom. Tilsynene ble utført som **systemrevisjoner**, dvs. tilsyn der det undersøkes om virksomhetene gjennom sin internkontroll sikrer at tjenestene er i tråd med kravene i helselovgivningen. Her skal det kort redegjøres for erfaringene fra gjennomgangen av disse tilsynene.

Det ble gjennomført egeninitierte tilsyn i alle helseregioner i perioden 2002-2005. Helseregion Midt-Norge gjennomførte flest tilsyn, i alt 15. Dette var nesten dobbelt så mange som i helseregionene Øst og Sør. Med unntak av åtte tilsyn som ble gjort med private helseinstitusjoner, ble tilsynene rettet mot offentlige helseforetak. Hovedparten av tilsynene inngikk i fylkenes lokale tilsynsplaner. De resterende fem ble initiert etter ulike bekymringsmeldinger fra virksomhetene eller på bakgrunn av klagesaker.

Det ble gjort tilsyn med følgende temaer:

- 12 tilsyn med pasientrettigheter
- 12 tilsyn med kvalitetsutvalg, internkontroll, avvikshåndtering og meldeplikt
- 11 tilsyn med fødeinstitusjoner
- 6 tilsyn med inn- og utskrivning, dokumentasjon og internkontroll i private sykehus
- 6 tilsyn med kommunikasjon, dokumentasjon, rutiner og prosedyrer knyttet til pasientforløp, samhandling internt og mellom kommune- og spesialisthelsetjenesten
- 4 tilsyn med organisering og drift av ambulanse- og nødmeldetjeneste.

De fleste egeninitierte tilsynene ble gjort på områder der det tidligere er gjort landsomfattende tilsyn. Veilederne som ble utarbeidet til de landsomfattende tilsynene har derfor ligget til grunn også for de egeninitierte tilsynene.

Gjennomgående var det mange likhetstrekk mellom funnene i de egeninitierte og de landsomfattende tilsynene. Tilsynene viste at det gjennomgående ytes gode tjenester til fødende kvinner, men at det finnes rom for forbedringer både i små og store fødeenheter.

Tilsynene med driftsorganisasjonene for ambulanse- og nødmeldetjenestene viste at tjenestene gjennomgående fungerte tilfredsstillende og at befolkningen og samarbeidspartnere fikk de tjenestene de skulle ha på dette området. Når det

gjelder tilsynene med pasientrettigheter og med kvalitetsarbeid i sykehus, ble det påpekt lovbrudd på de samme områdene i de egeninitierte tilsynene i 2004 og 2005 som i de landsomfattende tilsynene i 2003 og 2002. Tilsynene viste at kvalitetsutvalg var etablert og inngikk i sykehusenes internkontrollsystem, men at det med få unntak fortsatt var store mangler i arbeidet med å få systemene til å fungere tilfredsstillende. De fleste sykehusene hadde innført et system for melding av avvik, men det var i mange tilfeller uklart hva som skulle meldes og hvordan avvik skulle brukes i forbedringsarbeidet. Det var flere eksempler på at det manglet en omforent forståelse av hva et avvik var, og også at hendelser som ble oppfattet som avvik likevel ikke ble meldt videre. Mange av sykehusene overholdt ikke pasientrettighetslovens bestemmelser om håndtering av henvisninger eller sikring av pasienter som hadde blitt innvilget rett til nødvendig helsehjelp. Tilsynene viste at de små private sykehusene gjennomgående var raskere enn de store offentlige sykehusene til å vurdere henvisninger og til å igangsette behandling, men avdekket også at de korte behandlingstidsfristene ikke gjaldt for alle diagnoser. Det synes å ha skjedd en reell forbedring i hvordan spesialisthelsetjenesten sikrer pasientene retten til fritt sykehusvalg.

Helsetilsynet vurderer det som uakseptabelt at det flere år etter de landsomfattende tilsynene påpekes lovbrudd på de samme områdene. Forutsetningen for at målene med helselovgivningen skal nås, er at ledelsen i helseforetakene iverksetter tiltak som gjør at lovkravene blir kjent og blir oppfylt i spesialisthelsetjenesten, og at ledelsen tar ansvar for at helseforetakene systematisk lærer av egne og av andres erfaringer.